

Erfgoedles – IJsmoppen halen

Thema:	Schaatsen, ijsmoppen, winter, ijs, vriezen, Westlandse traditie, seizoenen, bakken.
Groep:	3 en 4.
Lesdoel:	De leerling kan benoemen wat schaatsen is. De leerling kan vertellen wanneer er geschaatst wordt. De leerling kan vertellen dat een ijsmop een koekje is en dat je die op de schaats kon gaan halen.
Benodigde materialen:	- Leskist IJsmoppen – op te halen in het Westlands Museum, reserveren kan via info@westlandsmuseum.nl. Inhoud: oude en nieuwe schaatsen, vier rode zakdoeken, boeken met afbeeldingen over schaatsen en over ijsmoppen. - Ook zonder leskist is de les te doen. Dan zou je zelf een schaats mee kunnen nemen en een aantal zakdoeken kunnen verzamelen. - Nepkoekjes, een koekje uit de winkel of bak zelf vooraf verse zandkoekjes met extra kaneel en anijs. Voor echte ijsmoppen koop je de ijsmoppenmix bij Aeolus molenwinkel in Vlaardingen. - Print de bijlages uit.
Duur van de les:	30 minuten.
Overige informatie:	Wanneer het vriest kriebelt het in heel Nederland met Elfstedenkoorts. Maar niet in het Westland. Daar is het op de schaatsen halen van ijsmoppen en heuse traditie. Ook nu wordt er nog naar Vlaardingen geschaatst, als er natuurijs is dan tenminste.
Achtergrondinformatie:	Bakker Hazenberg bakt Vlaardingse IJsmoppen zodra je kunt schaatsen op de Vlaardingse Vaart. En ook echt alleen maar dan. Het is een eeuwenoude traditie. Vanuit het Westland proberen schaatsers als eerste in Vlaardingen aan te komen, om vervolgens bij Café Antonius op de Hoogstraat plaats te nemen voor een lekkere neut. Met een aldaar verkregen zakje ijsmoppen (vroeger in een zakdoek vastgebonden aan de broek en gehaald bij de bakker op de Hoogstraat) keerden de schaatsers terug naar het thuisfront. Als de koekjes bij thuiskomst nog heel waren was dat een goed teken. De tocht was zonder uitglijders volbracht en een bewijs dat de schaatsers in Vlaardingen waren geweest. Meer informatie vind je hier: Tijdschrift Holland, Aeolus molenwinkel en Vlaardingse IJsmoppen.

bron: Ansichtkaart collectie Museum Vlaardingen

Erfgoedles – IJsmoppen halen

Lesfase 1: oriëntatie

5 minuten

Maak de leskist open en haal de schaatsen eruit. Bekijk de schaatsen met de leerlingen. Open het gesprek over de schaatsen. Voorbeeldvragen: wat zijn dit? Wat kun je ermee? Wie heeft ook schaatsen? Wanneer heb je die gekregen? Wanneer gebruik je ze?

Pak de witte kunstschaats en een van de oude houten schaatsen. Wat is het verschil tussen deze twee schaatsen? Welke is er ouder? Onderzoek hoe je op de oude schaats kon schaatsen. Bekijk de bandjes die je gebruikte om ze onder je schoen te binden.

Lesfase 2: onderzoek

10 minuten

Laat alle leerlingen staan en schaatsbewegingen maken. Maar waar zullen we dan naartoe schaatsen? Leerlingen geven wat suggesties waar ze heen willen schaatsen. Vertel dat je hebt gehoord dat er ergens ijsmoppen worden uitgedeeld! “Dat zijn heeeeerlijke koekjes! Zullen we die gaan halen? Daarvoor moeten we naar Vlaardingen schaatsen.”

*Tip: bekijk de foto in **bijlage 1** en zoek op de foto naar de zakdoeken vol ijsmoppen.*

Lesfase 3: uitvoering

15 minuten

Vertel: “We gaan een reisje maken naar Vlaardingen om daar lekkere ijsmoppen te halen. Daarvoor hebben we een rode zakdoek nodig. Daar gaan de koeken in.” Pak de zes afbeeldingen uit **bijlage 2**. Dit kom je allemaal tegen op de route naar Vlaardingen. Maak met de leerlingen een route in de klas. Laat de leerlingen met de zakdoek aan de broek de route “schaatsen”. Aan het einde mogen ze een koekje in de rode zakdoek doen en weer terug. Is je koekje heel gebleven? Dan mag je ‘m opeten!

Lesfase 4: evaluatie

5 minuten

Als alle leerlingen de route hebben afgelegd en de ijsmoppen worden opgepeuzeld wordt er vooruitgeblikt op het weer en het seizoen. Zou het binnenkort gaan vriezen? Is het al koud genoeg buiten? Misschien kan er binnenkort wel echt geschaatst worden. Wie van de leerlingen zou dat willen?

Laat de leerlingen thuis vragen of vader, moeder, opa of oma wel eens naar Vlaardingen geschaatst is voor ijsmoppen.

Bijlage 1 – In een zakdoek

Een rijtje van vijf schaatsters. Aan de zakdoeken zie je dat ze al in Vlaardingen zijn geweest. De meneer voorop kon niet wachten en neemt vast een hap van zijn ijskoekje.

Bron: Erfgoedwestland.nl

Deze acht stoere meiden pakte in de strenge hongerwinter van 1945 de schaatsen om toch naar Vlaardingen te gaan. De schaatsen houden ze in de handen en ook de witte zakdoeken zijn duidelijk te herkennen.

Bron: [GraafWerkdoor Erik de Graaf](#)

Bijlage 2 – IJsmoppen halen

Bron: Erfgoedwestland.nl

Eerst schaatsen we over kleine slootjes langs de Westlandse kassen.

Pas op een wak!! Dag eendjes. We gaan door en komen langs de platte toren van de Domkerk in De Lier.

Na dat we naar de eendjes hebben gezwaaid, zwaait er een stukje verder een grote reus naar ons terug! Het zijn de wieken van de Groeneveldse molen. En er staat iemand bij de molen. “Dag meneer de molenaar” zeggen we. “Veel schaatsplezier”, zegt de molenaar, “doe ze de groetjes in Vlaardingen!”

Zo, we hebben er al een flinke reis opzitten. Tijd om heel even pauze te houden bij Vlietzicht. Een oude boerderij aan de dijk waar je nu lekker kunt eten en drinken. We drinken een warme chocolademelk en gaan snel weer verder.

Zie je de grote molen?? We zijn er!! Dat is de Aeolus (spreek uit: eeeee-oooo-lus) en de Aeolus is de Vlaardingse molen. Hij staat op de Hoogstraat in Vlaardingen en dat is ons eindpunt. Nu nog even de IJsmoppen zoeken. Kunnen jullie ze vinden? Knoop ze maar goed in de zakdoek en dan kan de terugreis beginnen.

De IJsmoppen!

Bron: Landleven, februari 2021, Facebook Vlaardingse IJsmoppen